آهنگر؛ مصطفی؛ خندان، محمد (۱۴۰۰). بررسی کمی و کیفی وضعیت نام کتابخانه‌های عمومی ایران.
پژوهش نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۱ (۱)، ۶۵– ۴۰.
DOI: 10.22067/infosci.2021.24192.0

بررسی کمی و کیفی وضعیت نام کتابخانه‌های عمومی ایران

مصطفی آهنگر[۱]، محمد خندان[۲]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۴/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۹ نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

مقدمه: نام‌گذاری به‌عنوان یک پدیده زبانی، منتقل‌کننده معانی توصیفی، بیانی و اجتماعی است. کتابخانه‌های عمومی ایران نیز به جهت کارکردهای اطلاع‌رسانی، آموزشی و فرهنگی به‌صورت گسترده دارای شعبه‌هایی در کشور هستند که هریک دارای نام هستند و نام‌گذاری صحیح آن‌ها می‌تواند بر خلق ارزش و موفقیت و ارتقای جایگاه آن‌ها کمک کند. در این مقاله تلاش بر این است که وضع موجود نام‌های کتابخانه‌های عمومی ایران بررسی شود و مشکلات آن استخراج گردد.

روش‌شناسی: پژوهشگران در این پژوهش طی دو مرحله، ابتدا با روش تحلیل محتوا، اقدام به توصیف وضع موجود نام‌های کتابخانه‌های عمومی کردند که از کنترل تقاطعی برای اعتبارسنجی یافته‌ها استفاده شد و سپس با یافته‌های حاصل از پاسخ سؤال اول و مطابقت وضعیت موجود با دستورالعمل نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی و همچنین مطابقت با نحوه نگارش خط فارسی و معیارهای زبان‌شناختی، مشکلات نام‌گذاری فعلی را استخراج کردند.

یافته‌ها: از نتایج مرحله اول، می‌توان به گرایش بیشتر نام‌گذاری به اسامی انسان‌مدار با جنسیت مردانه، که بیشتر از نام شهدای انقلاب اسلامی، علمای دین و مفاخر با اندازه‌های نزدیک به هم بودند اشاره کرد. همچنین بیشتر اسامی متعلق به افراد معاصر بوده و بیشترین فراوانی در نام کتابخانه‌ها متعلق به نام شهدای منطقه خاصی یا دارای ویژگی خاص (شهدای مشهد یا شهدای گمنام) بوده است. همچنین این نتیجه حاصل شد که فرایند موجودِ نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی در کشور نشانگر نبود خط‌مشی‌ای علمی است که این فقدان موجب مشکلاتی مانند عدم رعایت حساسیت‌های مذهبی یا عدم توجه به معیارهای زبان‌شناختی همچون طول نویسه‌ها شده است.

نتیجه: می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی ایران نیز همچون نام‌گذاری اماکن

---

۱. کارشناس مسئول برنامه‌ریزی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور،(نویسنده مسئول) ، Ahangar@ut.ac.ir

۲. عضو هیئت علمی، دانشگاه تهران ، khandan@ut.ac.ir

و گذرگاه‌هایی که در پیشینه‌ها بررسی شد گرایش به نام‌گذاری‌های انسان‌مدار، مردانه و افراد معاصر، بیشتر از دیگر مقوله‌ها است و در میان اسامی کتابخانه‌ها بیشترین تکرار مربوط به اسامی شهدا، معصومین و شخصیت‌های دینی است. توجه به مشاهیر علمی فرهنگی و بانوان در نام‌گذاری به‌طور قابل توجهی اندک بوده است که این وضع نشانگر اعمال ایدئولوژی حاکمان بر کتابخانه‌های عمومی همچون دیگر فضاهای شهری است و اگرچه می‌توان از نام‌گذاری به‌عنوان ابزاری قدرتمند برای اجرای بهتر کارکردهای فرهنگی اجتماعی کتابخانه استفاده کرد ولی مسئولان از این ابزار برای کنترل نمادین محیط استفاده می‌کنند. همچنین این نتیجه حاصل شد که دستورالعمل فعلی نام‌گذاری نهاد کتابخانه‌های عمومی به‌طور کامل اجرا نمی‌شود و مغایرت‌هایی در میان وضعیت نام فعلی کتابخانه‌ها و دستورالعمل‌های سازمانی و ملی وجود دارد. پیشنهاد می‌شود مغایرت‌ها رفع شده و همچنین خط‌مشی نام‌گذاری توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی اصلاح شود.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه عمومی، نام‌گذاری، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، ایران

مقدمه

شعبه‌های کتابخانه‌های عمومی کشور که طبق قانون زیر نظر «نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» مدیریت می‌شوند، در سراسر کشور گسترده است. همه این شعبه‌ها دارای نام هستند، برای مثال «کتابخانه عمومی رسالت» یا «کتابخانه عمومی شهید بهشتی». از آنجا که نام‌گذاری، عملی مهم و اثرگذار بر خدمات، محصولات و ... است، باید طبق اصول و خط‌مشی خاصی انجام پذیرد. در این پژوهش پس از بیان مسئله، و تعریف اصطلاح‌ها و ارائه مبانی نظری، به بررسی پیشینه‌های پژوهشی پرداخته می‌شود. همچنین پس از اشاره به روش‌های استفاده‌شده در پژوهش، یافته‌های حاصل بررسی و نتیجه‌گیری انجام شد.

بیان مسئله

طبق قانون مجلس شورای اسلامی تأسیس، ساخت، تجهیز و بازسازی، توسعه، مدیریت، نظارت و سایر امور کتابخانه‌های عمومی در ایران بر عهدهٔ «نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور» است (قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۸۲). این نهاد ۲۵۱۰ باب کتابخانه عمومی را (در زمان آغاز این پژوهش) به‌صورت مستقیم مدیریت می‌کند.

عناصر مختلف یک کتابخانه (به‌عنوان یک مکان عمومی) می‌توانند بر ذی‌نفعان آن اثر بگذارند و یا از آنان تأثیر بپذیرند. یکی از این عناصر، نام کتابخانه است. نام‌گذاری یکی از عوامل هویت‌دهنده به فرد، شیء، محصول یا مصادیق موجود در طبیعت و... است. در حقیقت با انتخاب نام برای اشخاص، اشیاء، خیابان‌ها و غیره، برای آنها تعریف و جایگاه خاصی در جامعه قائل می‌شویم و بر اساس همان نام، اغلب نقش

و عملکرد آنها در نسبت با محیط پیرامون شکل می‌گیرد. نهادهای قدرت، سازندگان محصول و ارائه‌دهندگان خدمت، با نام‌گذاری اعمال قدرت می‌کنند. ازآنجایی‌که کتابخانه‌های عمومی نیز بخشی از فضای عمومی هستند و ساماندهی این فضای عمومی برعهدهٔ مدیریت نهاد کتابخانه‌های عمومی قرار داده شده است، باید از قدرت نام‌گذاری کتابخانه‌ها برای خلق ارزش، ارتقای جایگاه و خلق موفقیت برای سازمان، تحت یک خط‌مشی عمومی، استفاده کرده و بهترین نام را برای شعبه‌های خود برگزینند. اما طی ادوار گذشته، یا خط‌مشی واحدی برای نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی وجود نداشته و یا دستورالعمل‌های ابلاغ‌شده نتوانسته‌اند به وضعیتی مطلوب منجر شوند، چراکه هنوز مشکلاتی در زمینه نام‌گذاری کتابخانه‌ها مانند تکرار و مشابهت نام کتابخانه‌ها در سطح استان و شهرستان؛ عدم تطابق با اصول زبانشناسی اجتماعی (طولانی بودن و ...)؛ رعایت نکردن حساسیت‌های بومی در نام‌گذاری؛ عدم تناسب نام با کارکرد کتابخانه یا ویژگی‌های منطقه‌ای؛ و ... وجود دارد.

پرسش‌های پژوهش

در این پژوهش قصد داریم به پرسش‌های زیر درباره وضعیت نام کتابخانه‌های عمومی کشور پاسخ داده، مشکلات و آسیب‌های این نام‌گذاری‌ها را استخراج کنیم.

۱- وضع موجود نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی ایران چگونه است؟

۲- مهم‌ترین چالش‌ها، آسیب‌ها و مشکلات وضع موجود نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی در ایران چیست؟

تعریف‌های مفهومی و عملیاتی

کتابخانه عمومی: کتابخانه عمومی سازمانی اجتماعی است که دانش، اطلاعات و آثار تخیلی را با استفاده از یک رشته منابع و خدمات تهیه کرده و به‌صورتی برابر و یکسان، صرف‌نظر از نژاد، ملیت، سن، جنس، مذهب، زبان، ناتوانی، وضع اقتصادی و شغلی، درجات تحصیلی و سواد، در دسترس مردم قرار می‌دهد (جیل، ۱۳۸۶).

تعریف عملیاتی: در پژوهش حاضر، منظور از کتابخانه‌های عمومی، آن دسته از کتابخانه‌هایی هستند که طبق قانون مجلس شورای اسلامی؛ تأسیس، ساخت، تجهیز و بازسازی، توسعه، مدیریت، نظارت و سایر امور آن تحت نظر نهاد کتابخانه‌های عمومی اداره می‌شود و تحت عنوان کتابخانه‌های نهادی شناخته می‌شوند. این کتابخانه‌ها در زمان آغاز این پژوهش ۲۵۱۰ باب هستند (نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۹۷).

نام‌گذاری: دهخدا نام‌گذاری را نام گذاشتن، نام نهادن، تسمیه و فرایند تعیین نام می‌داند (واژه‌یاب) و انوری (۱۳۸۲) در فرهنگ سخن آن‌را تعیین نام کردن و اسم گذاشتن تعریف می‌کند.

نام اشخاص، اشیاء، مکان‌ها و... بخشی از شناسنامه و هویت هر فرد، شیء یا مکان هستند. نام‌گذاری بر جهان ملموس و معنوی، برای ذهن انسان و زندگی اجتماعی وی سودمند است. مهم‌ترین خصوصیت زبان انسان، نظام ارتباطی آن است و او قادر خواهد بود قسمت بزرگی از نیازهای منطبق بر ماهیت اجتماعی خود (ارتباطات) را توسط نام‌گذاری انجام دهد. در هر نام‌گذاری متناسب با جایگاه و وضعیت سوژه، باید اصولی رعایت شود که بتواند بر آن دلالت کند.

تعریف عملیاتی: در این تحقیق منظور از نام‌گذاری، انتخاب یک اسم برای شعبه‌های کتابخانه‌های عمومی توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور است.

مبانی نظری

«نام» (name) طبق تعریف بریتانیکا[1] «کلمه یا گروهی از کلمات است که برای اشاره به یک موجودیت منحصربه‌فرد استفاده می‌شود» (Zgusta, 2014). دستنامه «نام و نام‌گذاری آکسفورد»[2] نیز «نام‌شناسی» (onomastics) را علم مطالعه منشأ، تاریخ و استفاده از اسامی خاص می‌داند (Hough, 2016).

«جای‌نام‌شناسی» نیز برابر Toponymy به‌کاررفته است. Toponymy (یا وجه‌تسمیه‌ی علمی نام‌های جغرافیایی) تجزیه و تحلیل نام مکان‌ها از جنبه‌های گوناگون زبان‌شناختی از جمله زبان‌شناسی تاریخی و اثبات معانی آن‌ها است. این اصطلاح، اضافه‌ی مقلوب از ترکیب اضافی «نامِ جای» است (احدیان، ۱۳۹۴ و Hough, 2016). اسامی شهرها، روستاها، مناطق مسکونی، کوه‌ها، دره‌ها، دشت‌ها، بیابان‌ها، جنگل‌ها، مزارع، بیشه‌ها، دریاها، دریاچه‌ها، برکه‌ها، چشمه‌ها، رودخانه‌ها و خلاصه اسامی هر آنچه در ارتباط با عوارض زمین، خواه ساخته دست بشر باشند، خواه به‌طور طبیعی به‌وجود آمده باشند، در جای‌نامشناسی مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای هر نام جغرافیایی سه ویژگی مهم ذکر شده است: «مکان و موقعیت»، «پیشینه تاریخی و گذشته» و «ساختار و مفهوم». به همین سبب جای‌نام‌شناسی علمی است که در مرکز سه حوزه علمی متناظر با ویژگی‌های فوق (جغرافیا، تاریخ و زبان‌شناسی) قرار گرفته است (رفاهی علمداری، ۱۳۹۳).

ازآنجاکه نام، نقش مهمی در مراودات اجتماعی دارد، صاحب‌نظران زبان‌شناسی اجتماعی نیز به آن

1. Encyclopædia Britannica
2. The Oxford Handbook of Names and Naming

علاقه‌مند شدند و دانشی به نام «نام‌شناسی اجتماعی» پا گرفت. نام‌شناسی در آغاز به‌عنوان یک دانش درزمانی، به ریشه‌شناسی نام‌ها می‌پرداخت، اما زبان‌شناسی اجتماعی با اتخاذ دیدگاه هم‌زمانی، نام‌شناسی را از یک دانش گذشته‌گرا به دانشی برای مطالعه اجتماع معاصر تبدیل کرد (زندی، روشن و امیری‌خواه، ۱۳۹۷).

جای‌نامشناسی و نام‌شناسی اجتماعی حوزه‌های بسیار گسترده‌ای برای مطالعه هستند و شاخه‌های متعددی را نیز دربرمی‌گیرند. ازآنجاکه کتابخانه‌های عمومی به‌عنوان مکان‌های فیزیکی و اجتماعی در کشور وجود دارند، این مطالعه به بررسی نام کتابخانه‌های عمومی می‌پردازد.

با توجه به اینکه نام اشخاص، اشیاء، مکان‌ها و... بخشی از شناسنامه و هویت آنهاست، نام‌گذاشتن بر جهان ملموس و معنوی، برای ذهن انسان و زندگی اجتماعی وی سودمند است. مهم‌ترین خصوصیت زبان انسان، نظام ارتباطی آن است و او قادر خواهد بود قسمت بزرگی از نیازهای منطبق بر ماهیت اجتماعی خود (ارتباطات) را توسط نام‌گذاری رفع کند. در هر نام‌گذاری متناسب با جایگاه و وضعیت سوژه، باید اصولی رعایت شود که بتواند بر آن دلالت کند. در نام‌گذاری افراد، ملاک‌ها و اصولی متناسب با دیدگاه دینی، اجتماعی و بومی تعیین شده است. همچنین در حوزه بازاریابی[1] و نام تجاری[2] نیز برای محصولات و نیز عنوان شرکت‌های تجاری نظریات و مباحثی مطرح شده و اثرگذاری نام بر محصولات و خدمات تجاری به اثبات رسیده است (احمدی، ۱۳۹۷).

نام‌گذاری فرایندی است که برای متمایز کردن افراد یا اشیا در جامعه صورت می‌گیرد و می‌تواند به‌صورت طبیعی یا هدفمند انجام شود. اسامی معنای خاص خود را دارند و نشانگر طرز تلقی و عقاید نام‌گذاریان هستند (فرنیا و براتی، ۱۳۹۷). آنچه نام ندارد، جلب‌توجه نمی‌کند و آنچه توجهی به آن نشود، در نظام شناختی و ارتباطی وارد نمی‌شود. ازآنجاکه نام‌گذاری برای یک مکان آن‌را بااهمیت می‌سازد و نامِ اختصاص داده شده سبب آفرینش نمادین هر مکان می‌شود، جای‌نام‌ها ادراک ما را از مکان‌ها شکل می‌دهند. نامی که بر یک مکان گذاشته می‌شود، گاه الگویی است که فرد برای خود برگزیده و گاه حکایت از علاقه وافر او به مرجع آن نام دارد. به‌این‌ترتیب، در پسِ نام‌های به‌ظاهر سادهٔ مکان‌های روزمره، دلالت‌های بسیار نهفته است. این نام‌ها غیر از کاربرد ارجاعی‌شان که نشانی دادن را برای ما آسان می‌کنند، معانی دیگری نیز دارند (زندی، روشن و امیری‌خواه، ۱۳۹۷). نام‌گذاری یکی از عوامل هویت‌دهنده به افراد، اشیاء و... است. نام در هویت‌سازی فرد، اجتماع و فرهنگ دخیل و بسیار مؤثر است. نام‌های مختلف و رسوم نام‌گذاری وجهه و هویت خاصی را به شخص یا مکان نامیده شده می‌دهد (احمدی فتیده، ۱۳۸۹).

1. Marketing
2. Branding

نامی که انتخاب می‌شود در بعضی موارد نشان‌دهنده تسلط هیئت حاکمه و در بعضی موارد نشان‌دهنده توجه شهروندان است. در هر مورد گروه خاصی از افراد موردتوجه قرار می‌گیرند و بر هویت مدنظر آن‌ها تأکید می‌شود که خود ستگی به هویت ملی افراد دارد (گودیناف، ۱۹۶۵ به نقل از یدالله‌ئی کاخ، ۱۳۸۹).

با وجود اینکه به‌نظر می‌رسد ریشه نام‌ها به پدیده‌های طبیعی و تاریخی و عرف و سنت بازمی‌گردد؛ متخصصانی مانند رابینسون معتقدند که ریشه اصلی نام‌گذاری به قدرتِ فردِ نام‌گذار نسبت به شیءِ نامیده‌شده بازمی‌گردد. به عقیده وی: «قدرت نام‌گذاری، اغلب اولین قدم برای تصرف است و نام جدید مکان‌ها اولین نشانه‌های رژیم جدید و بازتاب قدرت گروه‌های تشکیل‌دهنده آن است» (Robinson, 1989 in Yeoh, 1996). ازاین‌رو فرایند نام‌گذاری نه‌تنها از حیث جای‌نام‌شناختی مهم است بلکه یکی از مهم‌ترین ابزارهای کنترل نمادین محیط نیز هست (Yeoh, 1996).

کاری پالونن[1] (۲۰۱۷) معتقد است که نام‌گذاری خیابان‌ها و مکان‌های عمومی و دولتی، عملی سیاسی است. دوراری و مک‌کارتی[2] (۱۹۸۰) در نام‌گذاری خیابان‌های بیروت لبنان به این نکته اشاره داشتند که مسئولان حکومتی تلاش داشته‌اند که تا حد زیادی تعادل اجتماعی را- به کمک حفظ و انعکاس اسامی مذهبی و وابستگی‌های قومی که نشان‌دهنده فرهنگ شهروندان است- در نام‌گذاری خیابان‌های بیروت به‌وجود آورند.

گیرات و هولتس‌شوش[3] (۲۰۱۶) معتقدند که نام‌گذاری مکان‌ها یک Dispositif است. Dispositif اصطلاحی است که توسط میشل فوکو[4] استفاده می‌شد و دال بر فرایندهای مختلف نهادی، فیزیکی، اداری، گفتمانی و ساختارهای دانش است که باعث تقویت و حفظ اعمال قدرت در بدنه اجتماعی می‌شوند و ازاین‌رو معتقدند که نام‌گذاری مکان‌ها ابزار اعمال قدرت هستند.

ماکس وبر[5] نام‌گذاری را یکی از اعمال اجتماعی انسان دانسته است که منتقل‌کنندهٔ ارزش‌هایی است که به نسبت‌های متفاوت با یکدیگر ترکیب و در قالب واژه‌ها (که نشانه‌های زبانی هستند) بازنموده می‌شوند. نمایش این ارزش‌ها به‌صورت نشانه‌های زبانی خاص انسان است و او ارزش‌های موردنظر خود را در قالب نشانه‌ها و نمادها تجسم می‌بخشد. نام‌ها که عموماً برچسب‌هایی برای تفکیک افراد یک مجموعه‌اند، بیان‌کننده ارزش‌های موردنظر عامل اجتماعی نام‌گذار، گروه و جامعه‌ی او هستند (ایمانی، ۱۳۶۳: ۷۶ به نقل از ساعدی، ۱۳۸۹).

آنچه بیان شد حاکی از این است که نام‌گذاری عملی مهم، تأثیرگذار و هویت‌ساز است. نهادهای

1. Palonen
2. Drury & McCarthy
3. Frédéric Giraut & Myriam Houssay-Holzschuch
4. Michel Foucault
5. max weber

قدرت، سازندگان محصول و ارائه‌دهندگان خدمت، به‌وسیله نام‌گذاریِ اعمال قدرت می‌کنند. ازآنجایی‌که کتابخانه‌های عمومی نیز بخشی از فضای عمومی هستند و ساماندهی این فضای عمومی در اختیار نهاد کتابخانه‌های عمومی قرار دارد، این نهاد باید از قدرت نام‌گذاری کتابخانه‌ها برای ارتقای جایگاه و خلق موفقیت برای سازمان، تحت یک خط‌مشی عمومی، استفاده کند و بهترین نام‌ها را برای شعبه‌های خود برگزیند.

پیشینه پژوهش

نام‌شناسی اجتماعی در ایران دانشی نوپاست و پیشینه چندانی ندارد. عمدهٔ پژوهش‌های این حوزه به تبیین روند نام‌گذاری فرزندان و گذرگاه‌ها در شهرهای مختلف یا تبیین اجتماعی تغییرات نام مکان‌های جغرافیایی پرداخته‌اند و اثری یافت نشد که به بررسی وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی ایران پرداخته باشد. اما در ادامه به معرفی مرتبط‌ترین پژوهش‌ها می‌پردازیم.

احمدی‌پور (۱۳۸۲) به تحلیل سیر نام‌گذاری واحدهای سیاسی–اداری ایران بعد از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ پرداخت و نتیجه گرفت که تفکیک واحدهای سیاسی–اداری در داخل مرزهای ملی یک کشور باید با استفاده از شاخص‌هایی صورت گیرد که وحدت سرزمینی را تضمین کرده و به هویت‌های فرهنگی، تاریخی و روابط اجتماعی توجه کند و با توجه به اینکه نام هر واحد سیاسی–اداری در حکم شناسنامه ساکنان آن واحد قلمداد می‌شود، باید توسط ساکنان نیز به رسمیت شناخته شود. وی در تحقیق خود دریافت که نام‌گذاری پساانقلابی واحدهای سیاسی–اداری با استفاده از اسامی شخصیت‌های مذهبی، مبارزان سیاسی، واژهای مقدس و نام شهدا انقلاب بوده است، گرچه مردم غالباً در محاورات روزمره همچنان نام‌های قبلی را استعمال می‌کنند. این امر بیانگر تفاوت دیدگاه‌های حکومت و مردم در امر نام‌گذاری واحدهای سیاسی–اداری و ضررت استانداردسازی شاخص‌های نام‌گذاری برای این واحدها است.

یدالله‌ئی کاخ (۱۳۸۹) درصدد تبیین ماهیت نام‌گذاری اسامی رسمی و غیررسمی و تفاوت آن‌ها در سه حوزه گذرگاه‌ها، مدارس و مشاغل شهر کرمان بود. وی از روش ترکیبی اسنادی و میدانی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده کرده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، نام‌گذاری در شهر کرمان در هر سه حوزه به مقوله انسان‌مدار گرایش دارد و در زیرمقوله مشاهیر در نام‌گذاری رسمی به مشاهیر معاصر و در نام‌گذاری غیررسمی به مشاهیر گذشته گرایش دارد. در مقوله جنسیت به جنس مذکر و در مقوله طبیعت به مقوله زیستی گرایش بیشتری وجود دارد.

اکران (۱۳۸۹) با به‌کارگیری روش تحلیل محتوا برای بررسی نام‌شناختی مساجد استان تهران، پس از مقوله‌بندی اسامی مساجد تهران دریافت که در نام‌گذاری مساجد، نام امام زمان (عج) در صدر جدول فراوانی‌ها قرار دارد. گرایش به استفاده از نام‌های مذکر بیش از نام‌های مؤنث است و در بین مساجدی که با

نام‌های مؤنث نام‌گذاری شده‌اند نام و القاب حضرت زهرا (س) بیش از دیگران به چشم می‌خورد. از بین مقوله‌های مورد استفاده در نام‌گذاری مساجد از مقوله انسان‌مدار بیش از سایرین بهره گرفته شده است. همچنین در نام‌گذاری مساجد از نام مشاهیر تاریخی بیش از مشاهیر معاصر استفاده شده است.

افتخاری (۱۳۸۹) در بررسی نام‌گذاری کالاهای مصرفی در تهران دریافت که نوع کالاها بر نام‌گذاری آن‌ها مؤثر است. در گروه مواد غذایی، بالاترین فراوانی مربوط به اسامی طبیعی همچون نام انواع طعم‌ها، رنگ‌ها، کوه‌ها، گیاهان و جانوران است؛ در گروه پوشاک اسامی انسان‌مدار سهم بالاتری به خود اختصاص داده‌اند؛ در گروه مواد آرایشی-بهداشتی و چینی‌آلات بهداشتی، به‌طور معناداری بالاترین تعداد اسامی مربوط به نام‌های زنانه است، ولی در لوازم‌خانگی، الکتریکی و محصولات پلیمری اسامی مردانه در رتبه بالاتری قرار دارد.

کرداری‌پور (۱۳۹۵) نام‌گذاری‌های معابر، مؤسسات آموزشی و مشاغل شهر قزوین را از منظر زبانشناسی اجتماعی با روش تحلیل محتوا بررسی کرده است. نتایج این مطالعه نشان داد که در نام‌گذاری‌های شهر قزوین، جنس مذکر دارای گرایش غالب است. بر اساس زبان‌شناسی خرد، ساختار آوایی ۲ و ۳ هجایی در نام‌گذاری بیشترین فراوانی را دارد که نشانگر وجود گرایش به نام‌گذاری با هجای کوتاه است. در بررسی ساختار صرفی نام‌ها بیشترین نوع واژه، واژگان بسیط بوده است. در ساختار معنایی ابزارهای معنایی استعاره و مجاز در سطح گذرگاه‌ها کاربرد چندانی نداشته ولی این ابزارها در مؤسسات آموزشی و مراکز تجاری-خدماتی به‌طور مشهودی برای ایجاد ارتباط معنایی و محل نام‌گذاری شده به کار گرفته‌شده‌اند.

ژیانگ و تانابه [1] (۲۰۱۳) وضعیت نام‌گذاری ۱۲۳ مکان خصوصی همچون فروشگاه‌ها در ۵ محله از توکیو، ۴ محله از اوساکا ژاپن، ۳ محله از شانگهای چین و ۵ محله از هنگ‌کنگ را با روش تحلیل داده‌های کمی مورد بررسی قرار دادند. پژوهش نشان می‌دهد که نام‌گذاری‌ها بیشتر به زبان‌های بومی آن مناطق انجام شده است ولی بیشتر نام‌گذاری‌های جدید به زبان انگلیسی گرایش دارد و جهانی‌سازی در روند نام‌گذاری اثرگذار بوده است. همچنین از لحاظ وضعیت نویسه‌ها نیز اسامی دارای ۵ نویسه بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده بودند.

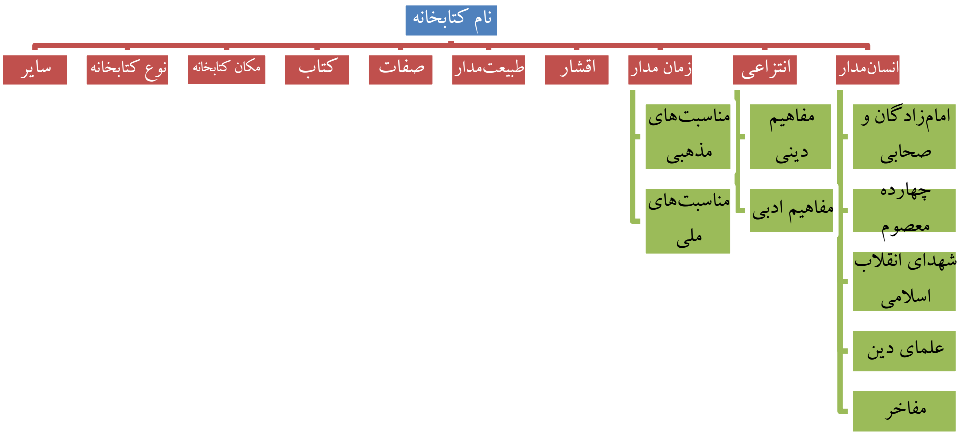
ویلت و پِروِس [2] (۲۰۱۵) در پژوهش خود با عنوان «از ریزجای‌نام‌شناسی تا معناشناسی مکان و مکان‌نگاری» به مطالعه موردی نام‌های محلات در چهار منطقه در سویس پرداختند. آن‌ها با استفاده از روش تحلیل داده‌های کمی و ریشه‌شناسی دریافتند که مناطق بیشتر متناسب با وضعیت طبیعت و نسبت به پوشش زمین نام‌گذاری شده‌اند.

1. Jiang & Tanabe
2. Villette & Purves

از تحلیل پیشینه‌ها مشخص شد که تابه‌حال هیچ پژوهشی به بررسی وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی ایران نپرداخته است. همچنین می‌توان نتیجه گرفت که پژوهشگران برای بررسی وضعیت نام‌گذاری جامعه تحقیق خود از روش‌های تحلیل محتوای کمی بهره بردند، نسبت به مقوله‌بندی اسامی اقدام کرده و آن‌ها را از جنبه‌های مختلفی همچون جنسیت، هویت‌های دینی و ملی یا زبان‌شناختی بررسی کردند و اکثر آن‌ها به تقسیم‌بندی نام‌ها در دو حوزه رسمی و غیررسمی نیز پرداختند، گرچه ازآنجاکه نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی فقط حوزه رسمی را شامل می‌شود، این تفکیک در پژوهش حاضر موضوعیت ندارد. علاوه بر آن مشاهده کردیم که در حوزه نام‌گذاری گذرگاه‌ها و مکان‌ها در شهرهای مختلف ایران، اسامی انسان‌مدار نسبت به دیگر اسامی به طرز معناداری فراوانی بیشتری دارند و همچنین نام‌گذاری به اسامی مردانه بیشتر متمایل است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع توصیفی است و ازآنجاکه تحلیل محتوا مجال توصیف عددی از مجموعه اسناد را فراهم می‌کند از روش تحلیل محتوای کمی برای بررسی وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی ایران استفاده کردیم. برای پاسخ به پرسش اول ابتدا با استفاده از تمام‌شماری، سیاهه همه ۲۵۱۰ کتابخانه عمومی نهادی را مورد بررسی قرار دادیم. ابزار پژوهش در این مرحله نرم‌افزار مایکروسافت اکسل بود. جدول و فهرست کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی (۱۳۹۷) به‌عنوان بانک اطلاعات رسمی استفاده شد. با توجه به اینکه طبقه‌بندی اطلاعات با گرایش نظام‌مند در تحلیل محتوای کمّی امکان توصیف بهتر از اطلاعات را در اختیار ما قرار می‌دهد (پوت و اسپرینگر، ۱۳۸۸) و مقوله‌ها مفهوم‌های برگرفته از داده‌ها هستند و در کلام ما به‌جای آن‌ها قرار می‌گیرند، پدیده‌ها ایده‌های تحلیلی مهمی هستند که از داده‌ها استخراج می‌کنیم (استراوس و کربین، ۱۳۹۷). بر این اساس اسامی کتابخانه‌های عمومی در ۱۰ مقوله جای داده شدند. این نوع مقوله‌بندی در پیشینه‌های مورد ارجاع نیز کاربرد داشت و اسامی گذرگاه‌ها و اماکن شهری نیز مطابق با همین مقوله‌ها طبقه‌بندی شدند که در این پژوهش با توجه به فراوانی و انواع مختلف هر یک از مقوله‌ها برخی از آن‌ها زیرمقوله‌هایی را نیز به خود اختصاص دادند (شکل ۱).

شکل ۱. مقوله‌بندی و زیرمقوله‌های اسامی کتابخانه‌های عمومی ایران

همچنین فراوانی شهدا در هر مقوله از انسان‌مدارها نیز محاسبه شد. جنسیت نام فردی که بر کتابخانه نهاده شده است نیز مورد محاسبه قرار گرفت.

وضعیت سطح‌بندی مقوله‌های انسان‌مدار از حیث فراگیری به سه سطح فراملی، ملی و فروملی تقسیم شد. برای این اقدام، شخصیت‌هایی که زادگاهشان متعلق به خارج از مرزهای ایرانِ آن هنگام بوده است در سطح فراملی قرار گرفتند مانند اسامی ائمه‌اطهار (ع) که در مدینه، مکه یا عراق متولد شدند. پس از آن شخصیت‌هایی که در ایران متولد شده‌اند متناسب با شهرتشان به دو دسته ملی و فروملی تقسیم‌بندی شدند. در اینجا فروملی به معنای تعلق محلی یا منطقه‌ای افراد است. برای نمونه، «علی شریعتی» شخصیتی ملی محسوب می‌شود، ولی «ماموستا هه‌ژار» در دسته شخصیت‌های فروملی قرار می‌گیرد. به همین ترتیب در دسته‌بندی دیگری شخصیت‌های فراملی در دسته غیر ایرانی و شخصیت‌های ملی و فروملی در دسته ایرانی قرار گرفتند.

برای بررسی وضعیت معاصرت شخصیت‌هایی که نام آن‌ها بر کتابخانه‌های عمومی اختصاص پیدا کرده است، ملاک هم‌عصری افرادی که اسامی آن‌ها بر کتابخانه عمومی نهاده است، این بوده که فرد یا زنده باشد یا وفات وی در یک‌صد سال اخیر رخ داده باشد.

فراوانی نویسه[1]‌های نام هر یک از کتابخانه‌های عمومی بدون احتساب فاصله[2] اندازه‌گیری شد. منظور از نویسه یا تک‌نگاره کوچک‌ترین نماد از زبان نوشتاری است که مانند حروف، موجب تمایز معنایی می‌شود؛ مثل نمادهای «م»، «:»، «؟» و... که هریک می‌توانند معنا را تغییر دهند. حروف الفبا، ارقام، نشانه‌های نقطه‌گذاری

1. Character
2. Space

و اِعراب‌گذاری (نشانه‌های سجاوندی)، همگی زیرمجموعه‌ای از نویسه‌واره‌ها هستند (محمدی‌فر، ۱۳۸۱).

برای این کار لازم بود که نام تمامی کتابخانه‌های عمومی یک مرتبه مورد بررسی قرار گیرد و حواشی آن اصلاح شود. برای نمونه، «امام علی (ع) منطقه آزاد بندر انزلی» در بانک اطلاعاتی پژوهش به «امام علی (ع)» تغییر یابد. چرا که در ۷۰ کتابخانه از ۲۵۱۰ کتابخانه، نام شهر یا روستایی که در آن واقع شده بود علاوه بر نام کتابخانه ذکر شده بود. پس از آن در نرم‌افزار اکسل با استفاده از عملگر LEN تعداد نویسه‌ها مورد محاسبه قرار گرفت.

برای پاسخ به پرسش دوم که نام‌گذاری فعلی کتابخانه‌های عمومی چه مشکلاتی دارد و چه چالش‌هایی را ایجاد می‌کند. پاسخ پرسش اول را می‌بایست استخراج می‌کردیم. سپس وضعیت نام‌گذاری فعلی با اصول دستورالعمل نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی (۱۳۹۰) که از سوی معاونت توسعه کتابخانه‌ها و کتابخوانی نهاد کتابخانه‌های عمومی ابلاغ شده بود، مطابقت داده شد. وضعیت نام کتابخانه‌های عمومی مانند طولانی بودن، یا نحوه نگارش آن‌ها با معیارهای زبان‌شناختی نیز مورد مطابقت قرار گرفت.

یافته‌ها

شرح آمار توصیفی بر اساس مقوله‌بندی ۱۰ گانه نام کتابخانه‌ها به‌دست آمد. یافته‌ها نشان می‌دهد بیشتر کتابخانه‌های عمومی به میزان ۱۹۳۱ کتابخانه معادل ۷۰ درصد از کل، در مقوله نام‌های انسان‌مدار جای گرفته‌اند و پس‌ازآن مفاهیم انتزاعی بیشترین مقدار را با ۲۸۵ باب کتابخانه معادل ۱۱/۵ درصد به خود اختصاص دادند. اسامی مربوط به مقوله‌های نام مکان کتابخانه، زمان‌مدار، طبیعت‌مدار، صفات، نوع کتابخانه، اقشار، نام کتاب و سایر به ترتیب در رتبه‌های بعدی جای گرفتند.

در جدول ۱ وضعیت فراوانی مقوله‌ها و درصد آن‌ها قابل مشاهده است.

جدول ۱. فراوانی مقوله‌های اصلی نام کتابخانه‌های عمومی

مقوله	فراوانی	درصد	مقوله	فراوانی	درصد
انسان‌مدار	۱۹۳۱	۷۶/۹	نوع کتابخانه	۱۳	۰/۵
انتزاعی	۲۸۵	۱۱/۴	اقشار	۷	۰/۳
نام مکان کتابخانه	۱۲۱	۴/۸	کتاب	۴	۰/۲
زمان‌مدار	۷۸	۳/۱	سایر	۴	۰/۲
طبیعت‌مدار	۵۳	۲/۱	**مجموع**	۲۵۱۰	۱۰۰
صفات	۱۴	۰/۶			

وضعیت فراوانی زیرمقوله‌های مقوله انسان‌مدار به ترتیب بیشترین تعداد به‌شرح جدول ۲ است. این مقادیر نشان می‌دهد زیرمقوله‌های «شهدای انقلاب اسلامی»، «علمای دین»، «مفاخر» و «چهارده معصوم (ع)» در فاصله

نزدیکی با یکدیگر قرار دارند و زیرمقوله «امامزادگان و صحابی» با کمترین فراوانی در رتبه آخر قرار دارد.

همچنین وضعیت نام‌گذاری این زیرمقوله‌ها به تفکیک فراوانی و درصد وضعیت شهادت و تابعیت آن‌ها محاسبه شده است (جدول ۲). در مجموع ۷۳/۲ درصد از کتابخانه‌های عمومی که در مقوله انسان‌مدار جای گرفته‌اند نام شخصیت‌های ایرانی را به خود اختصاص داده‌اند و بیش از نیمی از این مقوله‌های انسان‌مدار (۵۱/۳ درصد) ملقب به عنوان شهادت هستند.

جدول ۲. فراوانی و درصد زیرمقوله‌های انسان‌مدار، وضعیت ایرانی و شهید بودن در نام کتابخانه‌های عمومی

زیرمقوله‌های انسان‌مدار	انسان‌مدار		ایرانی		شهید	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
شهدای انقلاب اسلامی	۴۸۶	۲۵/۳	۴۸۵	۹۹/۸	۴۸۶	۱۰۰
علمای دین	۴۷۶	۲۴/۷	۴۵۰	۹۴/۵	۱۷۳	۳۶/۳
مفاخر	۴۷۵	۲۴/۶	۴۷۰	۹۸/۹	۲۱	۴/۴
چهارده معصوم (ع)	۴۴۳	۲۲/۹	۰	۰	۲۹۰	۶۵/۵
امامزادگان و صحابی	۵۱	۲/۶	۸	۱۵/۷	۲۱	۴۱/۲
مجموع	۱۹۳۱	۱۰۰	۱۴۱۳	۷۳/۲	۹۹۱	۵۱/۳

پس از سطح‌بندی زیرمقوله انسان‌مدار به سطوح شخصیت‌های فراملی، ملی و فروملی مطابق جدول ۳ متوجه شدیم که ۲۶/۸ درصد از کتابخانه‌های ذیل مقوله انسان‌مدار با ۵۱۸ فراوانی نام شخصیت‌های فراملی را به خود اختصاص داده‌اند؛ ۳۴/۸ درصد (با ۶۷۱ فراوانی) نام شخصیت‌هایی با شهرت ملی و ۳۸/۴ درصد (با ۷۴۲ فراوانی) شخصیت‌های فروملی را دارند. که در مجموع این میزان نشانگر توجه بیشتر به شخصیت‌های محلی و منطقه‌ای است.

جدول ۳. سطح‌بندی فراوانی و درصد تعلق زیرمقوله‌های انسان‌مدار به فراملی، ملی و فروملی

زیرمقوله انسان‌مدار	انسان‌مدار	فراملی		ملی		فروملی	
	فراوانی	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
شهدای انقلاب اسلامی	۴۸۶	۱	۰/۲	۱۱۴	۲۳/۵	۳۷۱	۷۶/۳
علمای دین	۴۷۶	۲۶	۵/۵	۳۲۳	۶۷/۹	۱۲۷	۲۶/۷
مفاخر	۴۷۵	۵	۱/۱	۲۲۶	۴۷/۶	۲۲۴	۵۱/۴
چهارده معصوم	۴۴۳	۴۴۳	۱۰۰	۰		۰	
امامزادگان و صحابی	۵۱	۴۳	۸۴/۳	۸	۱۵/۷	۰	
مجموع	۱۹۳۱	۵۱۸	۲۶/۸	۶۷۱	۳۴/۸	۷۴۲	۳۸/۴

وضعیت دسته‌بندی نام کتابخانه‌های عمومی ایران از لحاظ جنسیت نیز نشان از فراوانی بالای نام‌های مردانه به میزان ۹۷/۳ درصد دارد و فقط ۵۱ کتابخانه به نام بانوان هستند که از این تعداد نیز ۳۴ کتابخانه

دارای اسامی مربوط به حضرت زهرا، حضرت زینب، حضرت خدیجه و حضرت مریم هستند.

۲ کتابخانه نیز در جامعه پژوهش بودند به نام‌های «حاج سید سجاد و سیده فاطمه موسوی» و «زنده‌یادان سید محمدجعفر رکنی و سیده هایده رکنی» که سهم ۰/۱ درصدی را شامل می‌شدند. در جدول ۴ فراوانی و درصد جنسیت اسامی مقوله انسان‌مدار کتابخانه‌های عمومی قابل مشاهده است.

جدول ۴. فراوانی و درصد جنسیت زیرمقوله‌های انسان‌مدار

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۸۷۸	۹۷/۳
زن	۵۱	۲/۶
هردو	۲	۰/۱
مجموع	۱۹۳۱	۱۰۰

با توجه به وضعیت معاصر بودن شخصیت‌هایی که کتابخانه عمومی نام آن‌ها را برای خود برگزیده است، از مجموع ۱۹۳۱ نام، ۷۵۶ نام (معادل ۳۹ درصد از اسامی انسان‌مدار کتابخانه‌های عمومی) به افراد غیرمعاصر اختصاص یافته است و به همین ترتیب ۱۱۷۵ کتابخانه (معادل ۶۱ درصد از اسامی انسان‌مدار کتابخانه‌های عمومی) به افراد معاصر اختصاص یافته است.

طبق جدول ۵ تمامی چهارده معصوم (ع) و امام‌زادگان و صحابی و از افراد غیرمعاصر و تمامی شهدای انقلاب اسلامی از افراد معاصر هستند. ولی از میان ۴۷۵ کتابخانه که نام مفاخر را بر خود دارند، ۱۹۶ کتابخانه (۴۱ درصد) نام مفاخر غیرمعاصر و ۲۷۹ کتابخانه (۵۹ درصد) نام مفاخر معاصر را بر خود اختصاص داده‌اند. به همین ترتیب از میان ۴۷۶ کتابخانه عمومی که نام علمای دین را به خود اختصاص داده‌اند، ۶۶ کتابخانه (۱۴ درصد) نام مفاخر غیرمعاصر و ۴۱۰ کتابخانه (۸۶ درصد) نام مفاخر معاصر را بر خود اختصاص دادند.

جدول ۵. فراوانی و درصد زیرمقوله‌های انسان‌مدار به تفکیک معاصر و غیرمعاصر بودن

زیرمقوله‌های انسان‌مدار	مجموع	غیرمعاصر		معاصر	
	فراوانی	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
شهدای انقلاب اسلامی	۴۸۶	.	۰	۴۸۶	۱۰۰
علمای دین	۴۷۶	۶۶	۱۳/۹	۴۱۰	۸۶/۱۳
مفاخر	۴۷۵	۱۹۶	۴۱/۳	۲۷۹	۵۸/۷۴
چهارده معصوم	۴۴۳	۴۴۳	۱۰۰	.	۰
امام‌زادگان و صحابی	۵۱	۵۱	۱۰۰	.	۰
مجموع	۱۹۳۱	۷۵۶	۳۹/۱۵	۱۱۷۵	۶۰/۸۵

همچنین از میان تمامی کتابخانه‌های ذیل مقوله انسان‌مدار، کتابخانه‌هایی که نام شخصیت‌های انقلاب

اسلامی و جمهوری اسلامی را به خود اختصاص دادند ۲۵۶ کتابخانه است که معادل ۱۳ درصد اسامی است. از آنجایی که این افراد هم در میان شهدای انقلاب اسلامی و هم علمای دین جای می‌گرفتند، شمارش آن‌ها به‌صورت جداگانه صورت گرفت که از این میان برای نمونه می‌توان به نام‌هایی چون «امام خمینی (ره)»، «شهید چمران»، «شهید آیت»، «آیت‌ا... طالقانی» اشاره کرد.

پس از یکدست ساختن اسامی کتابخانه‌ها به اسم‌هایی که بر یک نام دلالت می‌کردند، آنهایی که دارای فراوانی ۱۰ مرتبه یا بیشتر بودند مورد بررسی قرار گرفتند. برای نمونه همه اسم‌هایی که به نام حضرت علی (ع) دلالت داشتند همچون «مولی‌الموحدین»، «امیرالمؤمنین»، «امام علی»، «علی‌بن‌ابیطالب» و «حضرت امیر» ذیل نامِ یک‌دست «امام علی (ع)» قرار گرفتند. نکته قابل توجه این است که یکدست‌سازی اسامی فقط به اسامی مقوله‌های انسان‌مدار منحصر نشد و اسامی دیگری همچون «غدیر» و «الغدیر» و مشابه آن نیز پس از یکدست‌سازی در این جدول آمده است.

نتایج این بررسی را می‌توان در جدول ۶ مشاهده کرد.

جدول ۶. فراوانی و درصد اسامی یکدست‌شده نام‌های کتابخانه‌ها

ردیف	اسامی یکدست شده	فراوانی	درصد از کل کتابخانه‌ها	ردیف	اسامی یکدست شده	فراوانی	درصد از کل کتابخانه‌ها
۱	شهدای...	۱۷۸	۷/۹	۲۱	دهخدا	۱۶	۰/۶۴
۲	امام زمان (عج)	۶۹	۲/۷۵	۲۱	فرهنگ	۱۶	۰/۶۴
۳	امام علی (ع)	۶۰	۲/۳۹	۲۵	مجتمع فرهنگی	۱۵	۰/۶
۳	حضرت محمد (ص)	۶۰	۲/۳۹	۲۵	ولایت	۱۵	۰/۶
۵	شهید مطهری	۴۶	۱/۸۳	۲۷	امام حسن (ع)	۱۴	۰/۵۶
۶	امام رضا (ع)	۴۳	۱/۷۱	۲۷	شهید چمران	۱۴	۰/۵۶
۷	امام خمینی (ره)	۴۲	۱/۶۷	۲۷	فرزندان امام خمینی	۱۴	۰/۵۶
۸	امام باقر (ع)	۴۱	۱/۶۳	۳۰	امام جواد (ع)	۱۳	۰/۵۲
۹	امام صادق (ع)	۴۰	۱/۵۹	۳۰	امیرکبیر	۱۳	۰/۵۲
۱۰	امام حسین (ع)	۳۸	۱/۵۱	۳۰	اهل بیت (س)	۱۳	۰/۵۲
۱۱	شهید بهشتی	۳۱	۱/۲۴	۳۰	بعثت	۱۳	۰/۵۲
۱۲	غدیر	۲۹	۱/۱۶	۳۰	دانش	۱۳	۰/۵۲
۱۳	شهید باهنر	۲۶	۱/۴	۳۰	علامه امینی	۱۳	۰/۵۲
۱۳	حضرت زهرا (س)	۲۶	۱/۴	۳۰	مرکزی	۱۳	۰/۵۲
۱۵	علامه طباطبایی	۲۲	۰/۸۸	۳۰	ملاصدرا	۱۳	۰/۵۲

۱۶	شهید رجایی	۲۲	۰/۸۸	۳۸	امام سجاد (ع)	۱۲	۰/۴۸
۱۷	اندیشه	۱۹	۰/۷۶	۳۸	شهید مدرس	۱۲	۰/۴۸
۱۸	ابن‌سینا	۱۸	۰/۷۲	۳۸	شهید مفتح	۱۲	۰/۴۸
۱۸	فردوسی	۱۸	۰/۷۲	۴۱	فجر	۱۱	۰/۴۴
۱۸	کوثر	۱۸	۰/۷۲	۴۲	سعدی	۱۰	۰/۴
۲۱	شهید آوینی	۱۶	۰/۶۴	۴۲	شهریار	۱۰	۰/۴
۲۱	آیت‌ا... خامنه‌ای	۱۶	۰/۶۴	۴۲	مولوی	۱۰	۰/۴

بر اساس جدول بالا بیشترین فراوانی با ۱۷۸ مرتبه و داشتن سهم ۷/۹ درصدی از کل اسامی کتابخانه‌ها، مربوط به نامِ ترکیبی از شهدای یک منطقه یا یک ویژگی است (برای مثال شهدای لواسانات، شهدای گمنام، شهدای نیرو دریایی و...). همچنین می‌توان مشاهده کرد که ۷ نفر از معصومین (ع) در میان ۱۰ رتبه اول اسامی کتابخانه‌های عمومی قرار دارند. از دیگر یافته‌های پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که اولین نام از مقوله‌های غیرانسان‌مدار که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است «غدیر» با ۲۹ فراوانی در رتبه دوازدهم و «اندیشه» با ۱۹ مرتبه تکرار در رتبه هفدهم قرار گرفته است. جایگاه اولین شخص از مفاخر نیز با ۱۸ مرتبه تکرار به‌صورت مشترک به ابن‌سینا و فردوسی اختصاص یافته است.

مقوله‌های انتزاعی در این تحقیق به دو زیرمقوله مفاهیم دینی و مفاهیم ادبی تقسیم شدند. نام‌هایی چون ادب، بشارت، تفکر، دانش، فرهنگ، گنجینه و ... ذیل زیرمقوله‌های مفاهیم ادبی و نام‌هایی همچون توحید، رسالت، عترت، معراج، ولایت و... ذیل زیرمقوله‌های مفاهیم دینی قرار گرفتند. با توجه به جدول ۷ و میزان فراوانی آن‌ها درمیابیم که این دو زیرمقوله سهم مساوی از نام کتابخانه‌های عمومی به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۷. فراوانی و درصد زیر مقوله مفاهیم انتزاعی

مقوله	زیرمقوله	فراوانی	درصد
انتزاعی	مفاهیم دینی	۱۴۲	۴۹/۸
	مفاهیم ادبی	۱۴۳	۵۰/۲
	مجموع	۲۸۵	۱۰۰

مطابق جدول ۸ در تقسیم مقوله زمان‌مدار به دو زیرمقوله «مناسبت‌های مذهبی» و «مناسبت‌های ملی»، حدوداً سهمی مساوی به هر یک اختصاص یافته است و در این خصوص نیز تفاوت چشمگیری مشاهده نمی‌شود. از مناسبت‌های مذهبی می‌توان بر ای نمونه به نام‌هایی همچون غدیر، بعثت و... اشاره کرد و در میان مناسبت‌های ملی به ۱۵ خرداد، ۲۲ بهمن و...

جدول ۸. وضعیت فراوانی و درصد زیرمقوله‌های زمان‌مدار نام‌های کتابخانه‌های عمومی

مقوله	زیرمقوله	فراوانی	درصد
زمان‌مدار	مناسبت‌های مذهبی	۴۱	۵۲/۶
	مناسبت‌های ملی	۳۷	۴۷/۴
	مجموع	۷۸	۱۰۰

مقوله‌های دیگر به دلیل اینکه از فراوانی کمی برخوردار بودند امکان تقسیم‌بندی به زیرمقوله‌ها را نداشتند که در اینجا فقط به تعداد آن‌ها و همچنین به نمونه‌هایی از آن اسامی به ترتیب فراوانی اشاره خواهیم داشت:

- مقوله نام مکان کتابخانه با ۱۲۱ فراوانی دارای نام‌هایی همچون: قمصر، فخرآباد، مجتمع فرهنگی و...؛
- مقوله طبیعت‌مدار با ۵۳ فراوانی دارای نام‌هایی همچون: آفتاب، آلاله، بامداد، گلستان، و ...؛
- مقوله صفات با ۱۴ فراوانی دارای نام‌هایی همچون: دانشمند، فرزانگان، فرهیختگان و...؛
- مقوله نوع کتابخانه با ۱۳ فراوانی فقط دارای یک نام: مرکزی؛
- مقوله اقشار با ۷ فراوانی دارای نام‌هایی همچون: دانشجو، فرهنگیان، کارگران، جوانان و...؛
- مقوله نام کتاب با ۴ فراوانی دارای نام‌هایی همچون: المیزان، بوستان سعدی، گلشن راز؛ و
- مقوله سایر که در هیچ‌یک از مقولات دیگر نمی‌گنجید با ۴ فراوانی همچون: پاسارگاد، دارالفنون، شماره یک و قلم.

بررسی وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی بر اساس فراوانی نویسه‌ها نیز یکی از مسائلی بود که از حیث زبان‌شناختی نتایج قابل توجهی را آشکار ساخت (جدول ۹).

جدول ۹. وضعیت فراوانی و درصد نویسه‌ها در نام کتابخانه‌های عمومی

تعداد نویسه‌ها	فراوانی نویسه‌ها	درصد نویسه‌ها
۳	۵۲	۲/۷
۴	۱۴۷	۵/۸۶
۵	۱۵۶	۶/۲۲
۶	۱۲۵	۴/۹۸
۷	۱۰۱	۴/۲
۸	۱۳۹	۵/۵۴
۹	۲۷۰	۱۰/۷۶
۱۰	۲۸۵	۱۱/۳۵
۱۱	۱۹۶	۷/۸۱
۱۲	۱۷۱	۶/۸۱

۱۳	۲۳۸	۹/۴۸
۱۴	۱۵۲	۶/۶
۱۵	۱۴۶	۵/۸۲
۱۶	۷۸	۳/۱۱
۱۷	۶۵	۲/۵۹
۱۸	۴۵	۱/۷۹
۱۹	۳۷	۱/۴۷
۲۰	۲۴	۰/۹۶
۲۱	۲۴	۰/۹۶
از ۲۲ تا ۴۱ نویسه	۵۹	۲/۳۵
مجموع	۲۵۱۰	۱۰۰

بیشترین میزان فراوانی (نمای) نویسه‌ها برای اسامی کتابخانه‌هایی است که دارای نام‌های ۱۰ نویسه‌ای هستند. میانه نیز عدد ۱۰ را نشان می‌دهد و میانگین نویسه‌های اسامی کتابخانه‌های عمومی ۱۰/۸۹است. همان‌طور که مشاهده می‌شود کوتاه‌ترین نام‌های کتابخانه‌های عمومی با ۳ نویسه دارای ۵۲ مرتبه فراوانی بوده که از این دست می‌توان به نام‌هایی همچون «نور»، «هدف»، «۹ دی» و «صبا» اشاره کرد. بیشینه فراوانی نویسه (طولانی‌ترین نام) در کتابخانه‌های عمومی با ۴۱ نویسه به کتابخانه عمومی «حضرت آیت‌الله‌العظمی سید محمدرضا موسوی گلپایگانی» تعلق داشت.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، دریافتیم که نام‌گذاری فعلی کتابخانه‌های عمومی به مشکلات زیر منجر شده است:

- تکرار و مشابهت
  - تکرار اسامی در سطح کشور: مطابق جدول ۶
  - تکرار اسامی در سطح استان که مغایر با بند ۳-۴ دستورالعمل نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی است: ۱۱ کتابخانه با نام مجتمع فرهنگی هنری در استان آذربایجان غربی؛ ۱۰ کتابخانه با نام‌هایی که بر حضرت امام علی (ع) دلالت دارند در استان گیلان؛ ۶ کتابخانه با نام‌های حضرت محمد (ص) در استان تهران و استان گیلان؛ ۶ کتابخانه با نام شهید مطهری در استان خراسان رضوی؛ و ۶ کتابخانه با نام امام صادق (ع) در استان اصفهان و ...
  - تکرار اسامی در سطح شهرستان که مغایر با بند ۴-۳ دستورالعمل نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی است: ۳ کتابخانه با اسامی امام صادق (ع) در شهرستان خمینی‌شهر استان اصفهان، ۳ کتابخانه با اسامی

حضرت زهرا (س)؛ و ۲ کتابخانه با نام آیت‌الله خامنه‌ای در شهرستان قم و...

- عدم تطابق با اصول زبان‌شناسی اجتماعی
  - طولانی بودن نام که با بند ۳-۵ دستورالعمل نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی نیز مغایرت دارد: ۱۰۷ کتابخانه با اسامی دارای یا ۲۰ بیش از ۲۰ نویسه همچون: آیت‌الله شیخ محمد مجتهد فارابی سوادکوهی؛ آیت‌الله میرزا اسدالله شریعتی کمال‌آبادی؛ حضرت آیت‌الله‌العظمی سید محمدرضا موسوی گلپایگانی؛ حضرت آیت‌الله سید کرامت‌الله ملک‌حسینی (ره)؛ زنده‌یادان سید محمدجعفر رکنی و سیده هایده رکنی؛ شهید آیت‌الله محمدرضا مهدی‌زاده دستجردی؛ آیت‌الله سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی؛ آیت‌الله میرزا طاهر ربانی شاهنجرانی؛ زنده‌یاد دکتر کتایون منتصری کوهساری و...
- رعایت نکردن نسبت جنسیت در اسامی کتابخانه‌ها
  - علیرغم اینکه نیمی از جمعیت کشور را زنان تشکیل می‌دهند و بیش از نیمی از کتابداران، زن هستند، فقط ۲/۶ درصد از کتابخانه‌هایی که نام شخص را در تابلوی خود دارند، به زنان اختصاص داده شده است.
- عدم تناسب یا/ رعایت نکردن حساسیت‌های بومی
  - نام‌گذاری‌های نامتناسب با وضعیت مذهبی در مناطق یا محلاتی که دارای جمعیتی با اکثریت اهل‌سنت هستند همچون: کتابخانه‌های امام رضا (ع)، الغدیر یا فدک در شهرستان زهک سیستان / کتابخانه‌های ولایت در شهرستان‌های ایرانشهر و نقده/ کتابخانه امام جعفر صادق در شهرستان گنبد کاووس/ کتابخانه کوثر در شهر سرباز. کتابخانه امام صادق (ع) شهر اهل در استان فارس/ و...
- تغییر نام‌های مکرر
  - علاقه مردم به حفظ نام قبلی: صلاح‌الدین ایوبی بوکان> کتابخانه مرکزی بوکان> کتابخانه مستوره کردستانی در حالی که کتابخانه مستوره اردلان (که همان مستوره کردستانی از زنان شاعر کرد است) در شهر سنندج نیز واقع شده است. یعنی پس از سه مرتبه نام‌گذاری برای یک کتابخانه، در نهایت نیز نام مشابه انتخاب شده است.
- درج شماره در نام (مغایرت با بند ۳-۷ دستورالعمل نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی)
  - در استان تهران: کتابخانه سیار یارمهربان، کتابخانه سیار یارمهربان ۳، کتابخانه سیار یارمهربان ۴، کتابخانه سیار یارمهربان ۵، کتابخانه سیار یارمهربان ۶ و در شهر اراک از استان مرکزی: کتابخانه شماره یک
- ناهمسانی در نگارش برخی حروف یا علامت‌های نگارشی:

  - استفاده از حالت‌های نگارش کلمات احترام دینی: سلام‌الله/ سلاما.../ (س) و...
  - درج ه یا ۀ به جای ۀ
  - آیت‌اله و آیت‌الله و آیتا...
  - ناهمسانی در نوشتن ارقام به‌صورت حروف یا اعداد: ۷ تیر/ هفت‌تیر، ۹ دی/ نه‌دی
  - رعایت نکردن نیم‌فاصله
  - ناهمسانی در نگارش همزه: خاتم الانبیاء/ خاتم الانبیا، رجائی/ رجایی
- دلایل دیگر:
  - ذکر نام عمومی در فیلد عنوان: عمومی شهریار- عمومی طبرسی
  - ذکر نام سیار برای برخی از کتابخانه‌های سیار و نبودن این عنوان در برخی دیگر
  - دارای دو نام: شهدای مدافع حرم (شاهد سابق)؛ برکت (شهید یوسفی)
  - دارای دو فامیلی: شمس گیلانی (لنگرودی)
  - ذکر نوع ساخت کتابخانه: خیری حاج سید سجاد و سیده فاطمه موسوی
  - اشتباه بودن نام شخصیت: حزین ابن عبدا... سیستانی به جای حریز بن عبدا... سیستانی
  - ذکر اسم چند نفر در نام: زنده‌یادان سید محمدجعفر رکنی و سیده‌هایده رکنی
  - درج نکردن (ع) و... در انتهای نام ائمه معصومین

نتیجه

وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی که در این تحقیق بررسی شده بود، نتایج زیر را در اختیار قرار داد:

مطابق جدول شماره ۱ در بخش یافته‌ها در مجموع ۹۱/۴ درصد از اسامی کتابخانه‌ها ذیل مقوله‌های انسان‌مدار، انتزاعی و زمان‌مدار هستند که بیشتر مبتنی بر اراده حاکمیت و فضایی برای استقرار قدرت آن است.

در پژوهش حاضر ۷۷ درصد اسامی کتابخانه‌ها در مقوله انسان‌مدار جای‌گرفته بودند که نشان از این دارد که گرایش به نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی به نام افراد به نسبت دیگر انواع نام‌گذاری بیشتر است. این نکته با یافته‌های پژوهش‌های اکران (۱۳۸۹)، افتخاری (۱۳۸۹) و یدالله‌ئی کاخ (۱۳۸۵) هماهنگی دارد. با نگاهی به وضعیت فراوانی زیرمقوله‌های انسان‌مدار (جدول شماره ۲) درمی‌یابیم که در نام‌های انسان‌مدار فقط ۲۴/۶ درصد به مفاخر اختصاص یافته و ۷۵/۶ درصد دیگر که شامل ۱۴۰۵ کتابخانه می‌شود به نام شهدای انقلاب، علمای دین و چهارده معصوم اختصاص یافته است. همچنین نگاهی به جدول شماره ۶ ما را آگاه می‌سازد که

شخصیت‌های علمی و فرهنگی همچون ابن‌سینا و فردوسی در جایگاه هجدهم فراوانی نام شخصیت‌ها قرار گرفته‌اند و تمامی افرادی که بالاتر از ایشان دارای فراوانی بیشتر بوده‌اند شخصیت‌های دینی هستند. این رویکرد نشانگر این است که نظام حاکم بر نام‌گذاری، بیش از آنکه فرصت نام‌گذاری را برای ایجاد ارتباط کارکردی کتابخانه (فرهنگی و اجتماعی) اختصاص دهد، از این امکان برای اعمال ایدئولوژی خود استفاده می‌کند.

همچنین طبق یافته‌های پژوهش، نام‌گذاری به شخصیت‌های مردان در کتابخانه‌های عمومی با ۹۷/۳ درصد حکایت از گرایش شدید به نام‌گذاری جنسیت مردانه دارد. کرداری‌پور (۱۳۹۵)، اکران (۱۳۸۹)، براز (۱۳۸۹) و یدالله‌ئی کاخ (۱۳۸۵) نیز در تحقیقات خود در حوزه نام‌گذاری گذرگاه‌ها، ساختمان‌ها، مدارس، مساجد و... در شهرهای مختلف به نتیجه‌ای مشابه دست یافته بودند. از آنجا که این نگاه نه‌تنها در نام کتابخانه‌ها بلکه در دیگر فضاهای شهری نیز وجود دارد، به نظر می‌رسد این اثرگذاری برخاسته از نگاه مردانهٔ حاکمیتی در کشور باشد و به هیچ عنوان نگاه مشتری‌مدار در آن لحاظ نشده است. چنانکه در پیشینه‌ها اشاره شد افتخاری (۱۳۸۹) در بررسی نام‌گذاری کالاهای مصرفی دریافته بود در این حوزه که نام‌گذاری غیررسمی است و اعمال قدرت دولت کمتر است، نوع کالا بر نام‌گذاری آن‌ها مؤثر است و برای نمونه در گروه مواد آرایشی-بهداشتی و چینی‌آلات بهداشتی به‌طور معناداری بالاترین تعداد اسامی مربوط به نام‌های زنانه است.

در پژوهش حاضر حدود ۶۱ درصد از اسامی انسان‌مدار کتابخانه‌های عمومی به افراد معاصر اختصاص داشت که این یافته با یافته‌های پژوهش یدالله‌ئی کاخ (۱۳۸۵) که در آن گرایش نام‌گذاری رسمی در شهر کرمان را به مشاهیر معاصر اثبات شده بود مطابقت دارد.

هفت تن از ائمه معصومین (ع) در میان ۱۰ رتبه اول اسامی کتابخانه‌های عمومی قرار دارند که در این اسامی، نام حضرت امام زمان (عج) بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده است. این یافته با یافته‌های پژوهش اکران (۱۳۸۹) که اسامی مساجد شهر تهران را از منظر نام‌شناختی بررسی کرده بود تطابق دارد. همچنین یافته‌های اکران (۱۳۸۹) نشان می‌داد که پرتکرارترین نام مؤنث در مساجد شهر تهران متعلق به نام حضرت زهرا (س) است که این گزاره نیز با یافته‌های پژوهش ما تطابق دارد و نام کتابخانه‌های مسمی به نام یا القاب به حضرت زهرا (س) در رتبه سیزدهم کتابخانه‌های عمومی قرار دارد. این یافته نیز نشانگر این نکته است که فضای ذهنی نام‌گذارنده کتابخانه‌های عمومی اشتراک بالایی با فضای ذهنی نامگذارندهٔ مساجد دارد و ایدئولوژی شیعه در این حوزه حاکم است.

مشکلات استخراج‌شده از وضعیت نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی که در این تحقیق بررسی شده بود، نتایج زیر را در اختیار ما قرار داد:

دستورالعمل فعلی نام‌گذاری نهاد کتابخانه‌های عمومی به‌طور کامل اجرا نمی‌شود و نظارتی نیز بر مواردی که اجرا نشده‌اند صورت نگرفته است، چرا که در صورت نظارت و بررسی طبیعتاً نمی‌بایست نام‌هایی مشابه در سطح استان و شهرستان وجود داشته باشد. همچنین دستورالعمل فعلی در برخی از موارد نیز دارای مشکلاتی است، برای نمونه، بند ۱-۴ اشاره دارد که: «نظر به تعدّد شخصیت‌های اسلامی-ایرانی و لزوم تبیین نقش این شخصیت‌ها در جامعه، کتابخانه‌هایی که در سطح یک استان قرار دارند باید نام متفاوت داشته باشند.» اما در بند ۶-۴ درج شده است «در صورت اصرار بر استفاده از نام یک شخصیت برای دو کتابخانه، از نام‌ها یا عناوین متفاوت آن شخصیت استفاده شود. نمونه: کتابخانه عمومی امام رضا و کتابخانه‌ی عمومی حضرت ثامن‌الحجج» این دو بند مغایر یکدیگر هستند، چرا که اگر ملاک را نام‌گذاری بر اساس تعدد شخصیت‌ها در نظر بگیریم، طبیعتاً شخصیت‌های محلی، منطقه‌ای و ملی دارای فراوانی بسیاری هستند که در یک استان نیازمند نام‌گذاری دو کتابخانه به‌نام یک فرد با عناوین مختلف نباشیم.

در نهایت باید گفت که اگرچه می‌توان توسط نام‌گذاری اعمال قدرت کرد و از آن به‌عنوان ابزاری برای کنترل نمادین محیط استفاده کرد ولی از این ابزار -که همانند چاقویی چندکاربرده است- می‌توان برای ایجاد تعادل اجتماعی در جوامع چندفرهنگی یا در جهت درگیرسازی و خلق ارزش برای مشتریان کتابخانه‌ها نیز استفاده کرد تا کاربران بتوانند ارتباط بیشتری با کتابخانه برقرار کنند.

پیشنهادهای کاربردی

۱) با توجه به اینکه نباید نام کتابخانه عمومی تبعیض‌آمیز و حساسیت‌برانگیز (قومیتی، مذهبی، جنسیتی و...) باشد. درمی‌یابیم که توجه به تنوع قومیتی و مذهبی در کشور باید جزء ملاک‌های نام‌گذاری قرار گیرد و مخصوصاً از نام‌هایی که ممکن است در مناطق خاصی از کشور -که حساسیت‌های قومیتی یا دینی در آن حاکم است- منجر به مشکلات و چالش‌هایی شود، پرهیز کرد. چندین مورد از این موارد در بخش یافته‌های پرسش دوم ذکر شده است که به نهاد کتابخانه‌های عمومی پیشنهاد می‌شود تغییر نام در این مناطق را در اولویت دستورکار خود قرار دهد. همچنین پیشنهاد می‌شود در این مناطق از نام مفاخری از همان منطقه استفاده شود و یا از نام‌های طبیعت‌مدار که بار ارزشی خاصی را به همراه خود ندارد (و در اصطلاح خنثی هستند) استفاده شود.

۲) همچنین باتوجه به یافته‌هایی از وضع موجود نام‌گذاری که نشان می‌داد بیش از ۹۷ درصد اسامی کتابخانه‌های ذیل مقوله انسان‌مدار متعلق به جنسیت مردانه است. پیشنهاد می‌شود در نام‌گذاری کتابخانه‌های عمومی اسم‌هایی که بر نام‌های زنانه دلالت دارند و یا نام شخصیت‌ها و مفاخری از

زنان را بیشتر مورد استفاده قرار دهد تا از این سوگیری شدید بکاهد. در میان زنان اهل علم و فرهنگ ایرانی که در قید حیات نباشند می‌توان به: مریم میرزاخانی، نصرت امین اصفهانی، بی‌بی‌خانم استرآبادی، آمنه خانم قزوینی، پروین دولت‌آبادی، مهستی گنجوی، رابعه بلخی، بیجه منجمه، سپیده کاشانی، بی‌بی حیاتی، ایران‌الدوله، مهدیه الهی قمشه‌ای، باغبان اردبیلی، توران میرهادی و... اشاره کرد.

۳) پیشنهاد می‌شود در صورت نام‌گذاری به افتخار اشخاص، مفاخر علمی و ادبی که کمتر شناخته شده و مربوط به آن منطقه هستند بیشتر مورد استفاده قرار گیرند. چرا که نام شهدا یا حکمرانان و... بر سایر اماکن همچون ادارات، خیابان‌ها، ورزشگاه‌ها و... می‌تواند درج شود ولی اگر نام مفاخر فرهنگی بر سردر کتابخانه‌ها بنشیند از ارتباط بهتری برخوردار خواهد بود.

۴) پیشنهاد می‌شود برای رعایت یکسانی در نگارش برخی حروف یا علامت‌های نگارشی از یک منبع مشخص همچون کتاب «دستور خط فارسی مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی» استفاده شود.

۵) تغییر نام کتابخانه «حزین ابن عبدا... سیستانی» به «حریز بن عبدا... سیستانی». چرا که نام صحیح این فقیه شیعی حریز بن عبدا... سیستانی است.

۶) پیشنهاد می‌شود نهاد کتابخانه‌های عمومی سازوکاری برای استفاده از نظرات ساکنان محدوده خدمت کتابخانه برای انتخاب نام در نظر بگیرد؛ چراکه این اقدام می‌تواند کتابخانه را به فضای صمیمانه‌تری برای مشتریان خود تبدیل کند.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بیشتر

۱) انجام مقایسه وضعیت نام‌گذاری بین کتابخانه‌های عمومی نهاد (پژوهش حاضر) و نام‌گذاری کتابخانه‌های مشارکتی. این پژوهش می‌تواند میزان شباهت یا تفاوت میان نوع نگاه به نام‌گذاری را در سازمان متولی کتابخانه‌های نهادی (نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور) و مراکزی که مسئولیت مدیریت کتابخانه‌های مشارکتی را به عهده دارند نشان دهد.

۲) سنجش تأثیر نام کتابخانه عمومی بر استفاده اعضاء و کاربران و یا رضایت آن‌ها می‌تواند میزان اثرگذاری نام‌گذاری بر کارکرد کتابخانه یا رضایت مشتری نهایی را که همان اعضاء و کاربران هستند نشان دهد.

منابع

احدیان، محمدمهدی. (۱۳۹۴). بررسی ساختار صرفی جای نام‌های استان همدان. *مجله زبان و زبان‌شناسی*. دوره ۶، شماره ۱۲. بازیابی شده در مرداد ۱۳۹۸ از http://lsi-linguistics.ihcs.ac.ir/article_1393.html

احمدی فتیده، ملیکا. (۱۳۸۹). *بررسی نام‌گذاری میادین مراکز استان‌های ایران از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه آموزش زبان فارسی. دانشگاه پیام نور. بازیابی شده در ۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/009961c7c37dd1370f5ee87717e72875

احمدی، محمد. (۱۳۹۷). *بررسی تأثیر نام‌گذاری برندهای فارسی بر شخصیت برند: رویکرد زبانشناسی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه مدیریت بازرگانی. دانشگاه تهران.

احمدی‌پور، زهرا. (۱۳۸۲). تحلیلی بر سیر نام‌گذاری واحدهای سیاسی-اداری در ایران. *برنامه ریزی و آمایش فضا*. تابستان ۱۳۸۲، شماره ۲۹. بازیابی شده در ۷ تیر ۱۳۹۸ از https://hsmsp.modares.ac.ir/article-21-5622-fa.html

استراوس، انسلم و جولیت کربین. (۱۳۹۷). *مبانی پژوهش کیفی فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای*. ترجمه ابراهیم افشار. چاپ هفتم. تهران: نی.

افتخاری، فرزانه. (۱۳۸۹). *بررسی نام‌گذاری کالاهای مصرفی در تهران از دیدگاه زبانشناسی اجتماعی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه پیام نور. بازیابی شده در ۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/d457228bab5ae218306829ed9a4254e1

اکران، فاطمه. (۱۳۸۹). *بررسی نام‌شناختی مساجد استان تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه پیام نور. بازیابی شده در ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/78b0900e72335516526ea0cf9fc6f009

انوری، حسن. (۱۳۸۱). *فرهنگ فشرده سخن*. تهران: سخن.

آیین‌نامه نام‌گذاری شهرها، خیابان‌ها، اماکن و مؤسسات عمومی. (۱۳۷۵). بازیابی شده از وب‌سایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۷/۰۸/۲۸): http://rc.majlis.ir/fa/law/show/100486

براز، طاهره. (۱۳۸۹). *بررسی زبان‌شناختی نام معابر شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد*. گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه پیام نور. . بازیابی شده در ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/e00d9d2f5eea968a0549b6d9b648369f

پوت، آلن د. و اسپرینگر، جی. فردریک. (۱۳۸۸). *روش‌های پژوهش برای سیاست‌گذاری اجتماعی مفاهیم، روش‌ها و کاربردها*. ترجمه رضا فاضل. چاپ اول. تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

جدول و لیست کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد تا پایان آذر ۹۷. (۱۳۹۷) اداره کل توسعه کتابخانه‌ها و مشارکت‌های نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.

جیل، فیلیپ. (۱۳۸۶). *خدمات کتابخانه‌های عمومی: رهنمودهای ایفلا/ یونسکو برای توسعه*. ترجمه علی شکویی.

تهران: چاپار.

رفاهی علمداری، فیروز. (۱۳۹۳). *مبانی توپونیمی و نگاهی به توپونیم‌های ایران*. تهران: فیروز رفاهی. بازیابی شده در ۱۶ دی ۱۳۹۷ از https://ketabnak.com/book/70843

زندی، بهمن؛ احمدی، بهزاد. (۱۳۹۵). نام‌شناسی اجتماعی_شناختی؛ حوزه نوین مطالعات میان‌رشته‌ای. *نشریه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی*. دوره ۹، شماره ۱. Doi: https://dx.doi.org/10.22631/isih.2017.2571.2972

زندی، بهمن؛ روشن، بلقیس و امیری‌خواه، مریم. (۱۳۹۷). مقایسه نام‌گذاری قهوه‌خانه‌ها با کافی‌شاپ‌های شهر تهران از دیدگاه نام‌شناسی اجتماعی. *فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی*. دوره۱، شماره ۲. پیاپی ۴. Doi: https://dx.doi.org/10.30473/il.2018.5359

زندی، بهمن؛ طوسی نصرآبادی، محمدرضا. (۱۳۹۶). بررسی لقب‌گذاری دانش‌آموزان مشگین‌شهر از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی. *نشریه جستارهای زبانی*. دوره ۸، شماره ۷. بازیابی شده در ۲۷ خرداد ۱۳۹۸ از http://ensani.ir/fa/article/385893

ساعدی، مهین. (۱۳۸۹). *بررسی نام‌گذاری مدارس و آموزشگاه‌های ایران از دیدگاه زبانشناسی اجتماعی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه پیام نور. بازیابی شده در ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/ab71f46e6dd89b173ff1a680740f2895

فرنیا، مریم؛ براتی، صفورا. (۱۳۹۷). بررسی نگرش صاحبان کسب اصفهان در نام‌گذاری مراکز کسب‌وکار. *فصلنامه زبانشناسی اجتماعی*. دورهٔ دوم – شمارهٔ ۳. DOI: https://dx.doi.org/10.30473/il.2019.39775.1170

قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های عمومی کشور. (۱۳۸۲). بازیابی شده از وب‌سایت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۹۷/۰۹/۲۵): http://rc.majlis.ir/fa/law/show/94038

کرداری‌پور، شهلا. (۱۳۹۵). *بررسی نام‌گذاری مکان‌های آموزشی، تجاری و معابر شهر قزوین از دیدگاه زبانشناسی اجتماعی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه زبان و ادبیات انگلیسی. دانشگاه گیلان. بازیابی شده در اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/b91c802c6dfb22daefa495d90c0aa769

محمدی‌فر، محمدرضا. (۱۳۸۱). *شیوه‌نامه ویرایش؛ نگارش*. تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

مدخل نام‌گذاری. (نامشخص) بازیابی شده از وب‌سایت واژه‌یاب (۱۳۹۷/۰۲/۱۶): https://www.vajehyab.com/dehkhoda/نام+گذاری

مهرابی، امیر حمزه (۱۳۸۱). بررسی فرایند تغییر نام معابر و اماکن عمومی. *فصلنامه علوم اجتماعی*. دوره ۹، شماره ۱۷. بازیابی شده در شهریور ۱۳۹۸ از https://qjss.atu.ac.ir/article_5211.html

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، اداره‌کل امور کتابخانه‌ها. (۱۳۹۰). *دستورالعمل‌های اداره‌ی کتابخانه‌های عمومی*. تهران: مؤسسه انتشارات کتاب‌نشر.

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور. (۱۳۹۷). جدول و لیست کتابخانه های عمومی تحت پوشش نهاد تا پایان آذر ۹۷ [Dataset]

یدالله‌ئی کاخ، اکرم. (۱۳۸۹). *بررسی نام‌گذاری شهر کرمان از دیدگاه زبانشناسی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی. دانشگاه پیام نور. بازیابی شده در ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/74d36c276a53d66cbab248d12106cdd6

Drury, D. W., & McCarthy, J. D. (1980). The social psychology of name change: Reflections on a serendipitous discovery. *Social Psychology Quarterly*, 310-320. DOI: https://doi.org/10.2307/3033733

Giraut, F., & Houssay-Holzschuch, M. (2016). Place naming as dispositif: Toward a theoretical framework. *Geopolitics*, 21(1), 1-21. DOI: https://doi.org/10.1080/14650045.2015.1134493

Hough, C. (Ed.). (2016). *The Oxford handbook of names and naming*. Oxford University Press. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199656431.001.0001

Jiang, Y., & Tanabe, K. (2013). A Quantitative Study of Linguistic Landscape in Some Asian Urban Neighbourhoods. In *Onomastics in Contemporary Public Space*. Cambridge Scholars Publishing.

Palonen, K. (2017). Reading street names politically: a second reading. In *The Political Life of Urban Streetscapes* (pp. 25-40). Routledge. DOI: https://doi.org/10.1080/2325548X.2018.1508188

Villette, Julia & Purves, Ross. (2019). From Microtoponyms to Landscape Using Semantics, Location, and Topography: The Case of Wald, Holz, Riet, and Moos in St. Gallen, Switzerland. *The Professional Geographer*. 1-12. DOI: https://doi.org/10.1080/00330124.2019.1653772

Yeoh, B. S. (1996). Street-naming and nation-building: Toponymic inscriptions of nationhood in Singapore. *Area*, 298-307. Retrieved October 23, 2020, from https://www.jstor.org/stable/20003708

Zgusta, L. (2014). Name. in Encyclopædia Britannica. *Encyclopædia Britannica*, inc. Retrieved July 12, 2019, from https://www.britannica.com/topic/name

Qualitative and Quantitative Investigation of the Situation of the Iranian Public Libraries Naming

Mostafa Ahangar*
Iranian Public Libraries Foundation
Mohammad Khandan
University of Tehran

Abstract:

Introduction: Naming as a linguistic phenomenon conveys descriptive, expressive and social meanings. According to their information, educational and cultural functions, public libraries have branches throughout the country. Each of these branches has a name, and their proper naming can help create value and success and promote their status. In this article, an attempt is made to examine the current situation of the names of the Iranian public libraries and extract its problems.

Methodology: In two stages, the researchers first described the status of public library letters using the content analysis method. Crosscheck control was used to validate the findings. Then, they extracted the problems of naming based on the comparison of the current situation with the instructions for naming public libraries and the instructions for writing Persian script and linguistic criteria.

Findings: The results of the first phase showed a tendency to using more anthropomorphically masculine names, including the names of martyrs of the Islamic Revolution, Religious, cultural and literary figures of similar values. Also, most of the names belong to contemporary people, and most of the names in the libraries belong to the martyrs of a particular region or have special characteristics (martyrs of anonymous or unknown martyrs). The current process of naming public libraries in the country did not indicate a scientific policy, leading to problems such as lack of religious sensitivity or lack of attention to linguistic criteria such as length of letters, etc. in public library naming.

Conclusion: It can be concluded that the status of the naming of public libraries in Iran, as well as the naming of places and passages that were studied in the literature has a tendency to anthropocentric designations, masculine, contemporary people and among the names of libraries, the greatest repetition is related to the names of the martyrs, infallibles, and religious figures; and attention to the scientific, cultural and women celebrities in naming has been significantly lower. This situation reflects the ideological practices of the rulers on public libraries-like other urban spaces. Although naming can be used as a powerful tool to better perform the socio-cultural functions of the library, officials use this tool to symbolically control the environment. It was also concluded that the current guidelines for naming public libraries are not fully implemented and there are discrepancies between the current status of library names and organizational and national guidelines. It is recommended that conflicts are resolved and also naming policy was amended by Iranian Public Libraries Foundation.

Keywords: Public Library, Naming, Iranian Public Libraries Foundation, Iran

* . ahangar@ut.ac.ir